

STORTINGET

Grunnlovsforslag 16

(2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Sverre Myrli, Carl I. Hagen, Marit Arnstad, Trond Helleland, André N. Skjelstad og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 12:16 (2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Sverre Myrli, Carl I. Hagen, Marit Arnstad, Trond Helleland, André N. Skjelstad og Kjell Ingolf Ropstad om endring i § 41 (om at tronfølgerens førstefødte kan fungere som regent etter oppnådd myndighetsalder)

Til Stortinget

Bakgrunn

Ifølge Grunnloven § 41 trer tronfølgeren inn som regent om kongen er utenlands (uten å være i felt), eller om han er for syk til å utføre monarkens oppgaver. Om også tronfølgeren er utenlands eller syk, fungerer regjeringen i plenum som statsoverhode.

Gjennom å fungere som regent opparbeider tronfølgeren seg verdifull erfaring for sin framtid som statsoverhode. Nå finnes det for første gang siden 1905 en myndig tronarving i andre generasjon, men denne er ut fra Grunnlovens nåværende utforming avskåret fra å fungere som regent og dermed også fra å opparbeide seg den erfaringen inntil tronskiftet inntreffer.

Til sammenligning fungerte nåværende kronprins som regent første gang da han var 18 år. Forskjellen ligger i at han da allerede var blitt kronprins og dermed hadde adgang til å fungere som regent.

Kronprinsen er kongens vara, men når kronprinsen er regent, har han for sin del ingen vara. Det gjelder også i en situasjon hvor en konge blir langvarig syk uten å abdisere og kronprinsen dermed blir regent over lengre tid uten å være konge.

Det kan gjøre at det er vanskeligere for kronprinsen å forlate landet, ettersom den neste i arvefølgen ikke kan tre inn som stedfortreder. I stedet går statsoverhodets funksjoner over til regjeringen.

I mange situasjoner vil det at regjeringen trer inn som fungerende statsoverhode, være uproblematisk, men det finnes situasjoner hvor det vil være uheldig. Det vil særlig være tilfellet i forbindelse med omdanning av regjeringer eller ved regjeringsskifter. Det er sedvane at en regjering ikke omdanner seg selv uten medvirkning av monark/regent.

Den norske praksisen med at kun nærmeste tronarving kan fungere som regent, avviker fra praksisen i monarkier som det norske ofte sammenlignes med. I Danmark inntretr kronprinsen som regent når kongen er syk eller utenlands. Er også kronprinsen syk eller utenlands, overdras styringen av riket ifølge Lov om Regjeringens Førelse i Tilfælde af Kongens Umyndighed, Sygdom eller Fraværelse fra 1871 til en riksforsstander. Riksforsstanderen skal være en myndig, arveberettiget prins eller prinsesse eller en myndig dansk statsborger som tilhører den evangelisk-lutherske kirke.

I Sverige fastsetter regeringsformen femte kapittel § 4 at om monarken er forhindret i å utøve funksjonene sine, «inträder enligt gällande tronföljd medlem av konungahuset, som inte är förhindrad, för att som tillfällig riksförståndare fullgöra statschefens uppgifter».

I Storbritannia fastsetter regentskapsloven (Regency Act 1937) at om monarken er midlertidig syk eller utenlands, overdras monarkens funksjoner (med noen begrensninger) til en gruppe riksforsstandere (Counselors of State) bestående av monarkens ektefelle og de fire nærmest arveberettigede over 21 år som er bosatt i Storbritannia.

I Norge kan regjeringen, ut fra gjeldende grunnlovsparagraf, i teorien omdanne seg selv når den i kongens og kronprinsens fravær fungerer som statsoverhode, men det er sedvane at den ikke gjør det.

Ut fra den gjeldende grunnlovsparagrafen har regjeringen i situasjoner hvor den er fungerende statsoverhode, også myndighet til å avskjedige seg selv og dessuten utnevne ny regjering. Det ville kunne skje for eksempel om både kongen og kronprinsen skulle være syke på én gang, eller den ene syk og den andre utenlands. Det ville vært uheldig.

I en uklar parlamentarisk situasjon vil en slik mulighet kunne utnyttes om en regjering felles eller sprekker i kongens og kronprinsens fravær, hvor den avtroppende regjeringen da fungerer som statsoverhode og skal administrere regjeringsskiftet.

Det er uvanlig at regjeringer har myndighet til å om-danne eller til og med utnevne seg selv. I flere land finnes det investiturvedtak, mens for eksempel amerikanske statsråder må godkjennes av Senatet. Noen slike ordninger finnes ikke i Norge, hvor monarken opptrer som den upartiske instansen som gir oppdraget med å danne regjering. I slike situasjoner fungerer monarken som en sikkerhetsventil eller garantist for at ting går riktig for seg ved regjeringsskifter.

Å endre Grunnloven § 41 slik at også tronfølgerens førstefødte kan fungere som regent etter oppnådd myndighetsalder, vil gi denne verdifull erfaring for framtida som monark, lette kronprinsens arbeidsbyrde og gjøre det enklere for ham å reise utenlands når kongen er syk-meldt, forhindre situasjoner hvor statsråder blir sittende på oppsigelse i mangel av en regent som kan avskjedige og utnevne, og gjøre det mindre sannsynlig at en re-

gjering som er fungerende statsoverhode, vil måtte administrere et regjeringsskifte om det oppstår en regjeringsskifte i kongens og kronprinsens fravær.

Utvidelsen av hvem som skal kunne forestå regjeringen, begrenser seg til tronfølgerens barn, og ikke andre i arvefølgen selv om disse skulle være neste i rekken etter tronfølgeren. For å forestå regjeringen må tronfølgerens barn være neste arveberettigede i henhold til arvefølgen i Grunnloven § 6, ha oppnådd kongens myndighetsalder etter Grunnloven § 8, og ha avgitt ed i sam-svar med Grunnloven § 44.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 41 nytt annet punktum skal lyde:

Kan heller ikke den nærmest arveberettigede forestå regjeringen, forestår dennes barn regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt han eller hun er neste arveberettigede til tronen og har oppnådd den for kongen fastsatte myndighetsalder.

–
Kan heller ikke den næraste arvingen stå for regjeringa, står hennar eller hans barn for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt ho eller han er neste arvingen til trona og har nådd myndig alder for kongen.

Nåværende § 41 annet punktum blir nytt tredje punktum.

30. september 2024

Sverre Myrli

Carl I. Hagen

Marit Arnstad

Trond Helleland

André N. Skjelstad

Kjell Ingolf Ropstad